In het spoor van Reynaert de Vos

Themabundel B-stroom

Voorwoord

In de lessen Nederlands komen de Middelnederlandse verhalen doorgaans pas in de derde graad aan bod. Waarom zo lang wachten? De ongemeen boeiende literatuur uit die periode kan immers alle leeftijden begeesteren. Bovendien is het belangrijk dat leerlingen op jonge leeftijd kennismaken met ons cultureel erfgoed.

Daarom ontwikkelde ik een themabundel voor de B-stroom rond het personage Reynaert de vos. Het gelijknamige verhaal geldt als één van de absolute hoogtepunten in de Middelnederlandse literatuur. In verschillende etappes doet Reynaert, op een aan de doelgroep aangepast niveau, zijn belevenissen uit de doeken. Aan elke etappe is een leerstofonderdeel gekoppeld dat verband houdt met het verhaal. Er werd over gewaakt dat de opdrachten overeenkomen met de ontwikkelingsdoelen voor het onderwijsvak Nederlands. De focus ligt niet louter op leesplezier, ook taalvaardigheid en taalbeschouwing komen aan bod in zorgvuldig opgebouwde oefeningen. Met het oog op differentiatie werden er heel wat extra, uitdagende oefeningen opgenomen in de bundel. Achteraan vindt u als lesgever een handleiding terug waarin de beoogde ontwikkelingsdoelen expliciet staan vermeld. Bovendien werden enkele didactische tips bijgevoegd.

Deze themabundel is tot stand gekomen in het kader van de opleiding Taal- en Letterkunde aan de Universiteit Antwerpen. Het keuzevak *Middelnederlands op straat* dat gedoceerd wordt door professor Sleiderink, wil van de literatuur uit de middeleeuwen een inspiratiebron maken voor de hedendaagse maatschappij. Ik hoop alvast dat deze werkbundel een aanzet kan zijn om onze Middelnederlandse verhalen meer aan bod te laten komen in de klas.

Heeft u nog suggesties of opmerkingen? Al uw reacties zijn welkom op bosmans-glenn@hotmail.com.

Glenn Bosmans

IN HET SPOOR VAN REYNAERT DE VOS

LEERLINGENBUNDEL

Middelnederlands

Gegroet, mijn naam is Reynaert. Een zekere Willem schreef in de middeleeuwen een fantastisch verhaal over mij dat beroemd is geworden in binnen- en buitenland. In deze werkbundel zullen jullie kennismaken met dat eeuwenoude verhaal.

1. **Welke woorden doen jou aan de middeleeuwen denken? Noteer ze in de vakjes.**

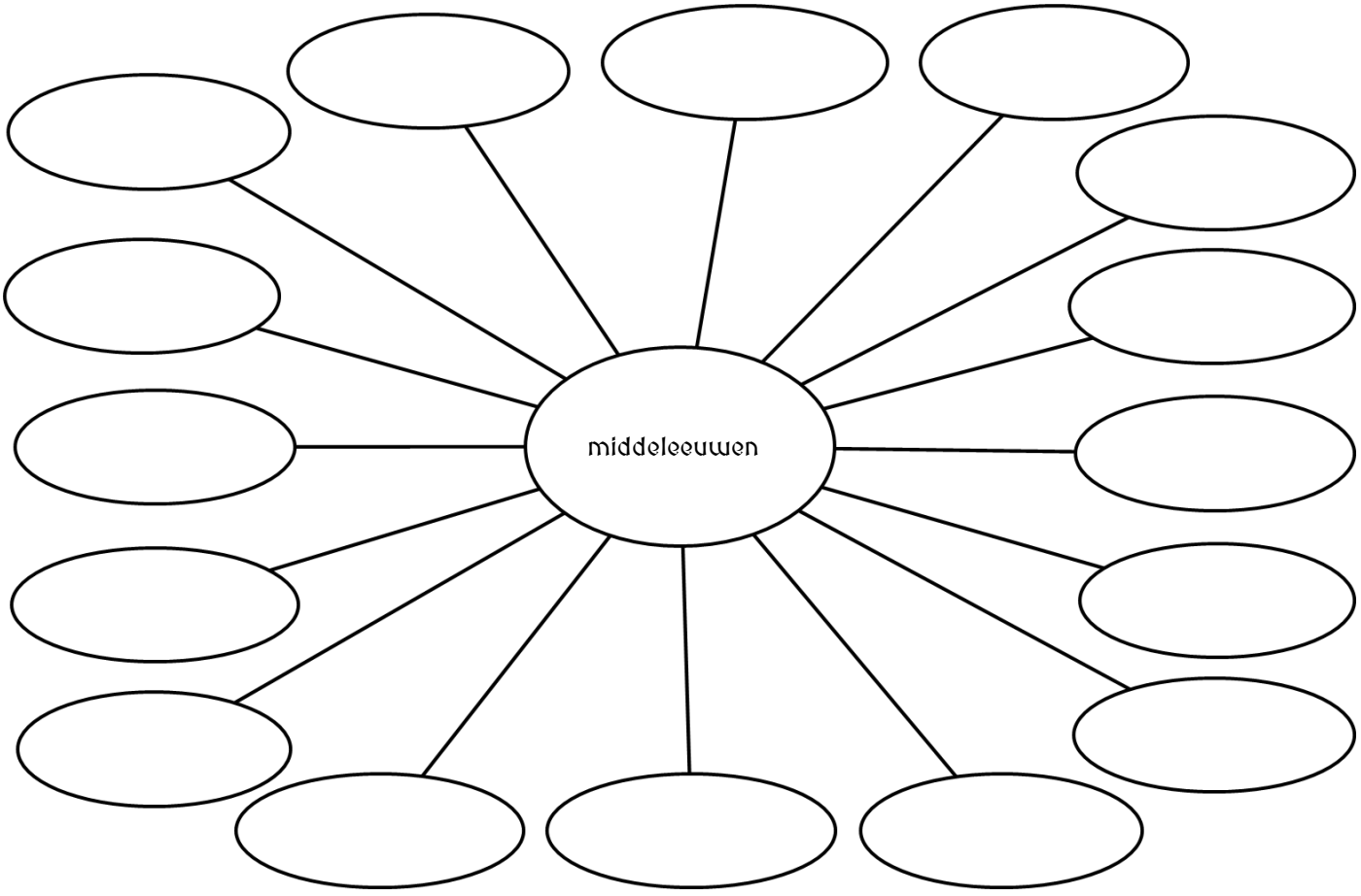

Willem die Madocke maecte
Daer hi dicken omme waecte

Ik ben er zeker van dat jullie er niets van begrijpen! Zo zagen de eerste regels van *Van den vos Reynaerde* er nochtans uit in de middeleeuwen. De taal die toen gesproken werd, noemt men Middelnederlands. Daaruit ontstond het Nederlands dat jij en ik vandaag spreken. Hoe kan het dat een taal op enkele eeuwen tijd zo verandert?

2. **Bekijk aandachtig het videofragment. Los nadien de vragen op.**

a. Waarom gebruikt de nieuwe generatie andere woorden dan oudere generaties?

_____

_____

b. Rond welke leeftijd begin je woorden te leren?

_____

_____

c. Tot welke leeftijd blijf je woorden leren?

_____

_____

d. Waar komen nieuwe woorden vandaan?

_____

_____

e. Vink aan welke muzikant aan het woord kwam in het fragment.

- ○ Kraantje Pappie
- ○ Boef
- ○ Lil' Kleine

Uitdrukkingen

Op de hofdag van koning Nobel zijn alle dieren aanwezig, behalve ik. Gelukkig maar, de dieren klagen er immers enorm over mij. Ysingrijn de wolf, Pancer de bever en Cortoys de hond beschuldigen me van allerlei misdaden. Gelukkig neemt Grimbeert het voor me op. Hij wordt echter onderbroken door de huilende haan Cantecleer…

3. **Beantwoord de onderstaande vragen mondeling.**
   a. Welke eigenschappen breng je in verband met een vos? Waarom?
   b. Waarom zou Cantecleer zo van streek zijn?

4. **Vul de uitdrukkingen aan met de juiste vorm van de onderstaande woorden.**

   wolf – hond – haan - leeuw

   a. Blaffende_____ bijten niet.
   b. Hij is als een _____ in schaapskleren.
   c. Zich in het hol van de _____ wagen.
   d. Hij hangt de gebraden _____ uit.

5. **Koppel de uitdrukkingen aan de juiste verklaringen. Gebruik daarvoor een woordenboek.**

	Een boosaardig, slecht mens die zich goed voordoet.
	Iemand die veel geld uitgeeft.
	Van hen die dreigen, heb je zelden iets te vrezen.
	Zelf het gevaar tegemoet lopen.

6. **EXTRA: Zoek in het woordenboek extra uitdrukkingen over vossen. Noteer ook de betekenissen.**

_____

_____

_____

Rijmwoorden

De dieren hoorden Cantecleer al.
Hij kwam uit het dal.
"De kop van mijn dochter werd afgebeten.
De koning moet dit weten!"

Middeleeuwse auteurs besteedden veel aandacht aan rijmvormen.
Maar… hoe zorg je ervoor dat woorden rijmen?

7. **Duid in bovenstaande tekst aan welke woorden op elkaar rijmen.**

8. **Hoe komt het dat die woorden rijmen?**

_____

_____

9. **Waarom denk je dat middeleeuwse auteurs hun verhalen lieten rijmen?**

_____

_____

10. **Schrijf eerst op wat je ziet. Daarna noteer je een woord dat daarop rijmt.**

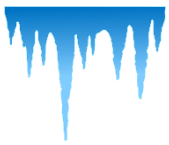

_____ ➔ _____

_____ ➔ _____

_____ ➔ _____

_____ ➔ _____

_____ ➔ _____

11. **EXTRA: Noteer bij elke bocht een woord dat rijmt op ‘vos’.**

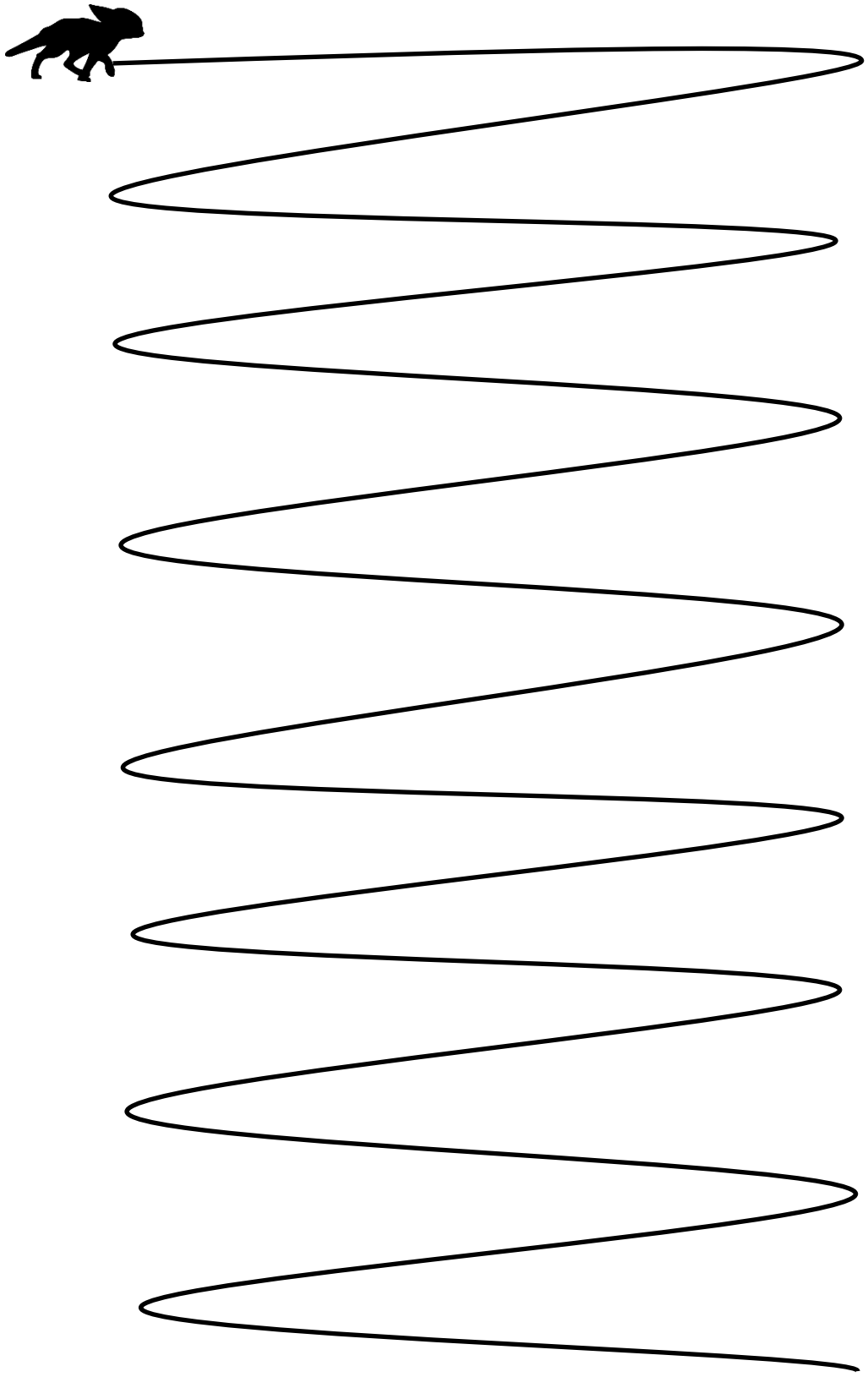

Lezen

De maat is vol voor koning Nobel. Hij geeft Bruun de opdracht om me op te pakken. Over mijn lijk. Zo'n domme beer kan me echt niet arresteren. Wanneer Bruun voor de deur staat, maak ik de gulzigaard wijs dat een boom verderop tjokvol honing zit. Wat hij niet weet, is dat ik hem in de val lok. Zodra hij zijn kop in de boomstronk steekt, kan hij geen kant meer op.

12. **De meeste beren zijn slimmer dan Bruun. De vragen *a* tot en met *c* beantwoord je voor de leesbeurt, de overige vragen beantwoord je na de leesbeurt.**

GRRRIZZLYBEREN
GRIEZELIG GOEDE JAGERS

Na een lange winterrust kunnen grizzlyberen maar aan één ding denken: rode, sappige zalmen, vol met vette eitjes. Likkebaardend staan honderden grizzly 's de vissen op te wachten in de rivieren van Alaska. Klaar om zich vol te vreten...

In de lente zwemmen miljoenen zalmen naar hun geboorteplek om te paren en eitjes te leggen. Maar extreem hongerige grizzly's gooien roet in het eten. Na een winterrust in de bergen keren zij terug naar de rivieren voor de grote zalmtrek. Ze hebben tien maanden lang geen vis in hun bek gehad.

KNOKKEN VOOR JE LEVEN

Grizzly's leren de beste jachttrucs van hun moeder. Van levensbelang, want als de beren niet genoeg vis eten, overleven ze de komende winter niet. Daarom gaan ze op zoek naar een geschikte plek om te jagen. Maar de beste jachtspots zijn gewild: de beren knokken met elkaar om een plekje te veroveren. "Ophoepelen jij, dit is *MIJN* plek!"

DOOR DE ZALMTREK WORDEN GRIZZLYBEREN TWEE KEER ZO VET

BESSENMENU

De afgelopen jaren zijn bessen in Alaska steeds vroeger rijp. Bessen, fruit en noten zijn het andere favoriete hapje van grizzlyberen. Soms eten ze wel 200.000 bessen per dag! Omdat het minder moeite kost om aan bessen te komen, jagen steeds minder grizzly's op zalm.

FAVORIETE JACHTTECHNIEKEN

Elke grizzlybeer heeft een eigen manier van jagen. De één bestudeert het water vanaf het droge, wachtend op het moment dat hij met zijn klauwen een zalm bewusteloos kan slaan en 'm uit het water kan grissen. Een ander staat boven op een waterval. Hij wacht tot een vis richting zijn bek of klauw springt. En sommige grizzly's jagen in ondiep water. Ze rennen zo snel als een paard achter hun prooi aan.

EITJES VAN DE ZALM

In één jachtsessie vangen grizzly's zo'n acht zalmen. Maar het jagen op de vissen is geen makkelijk kunstje. Het zijn snelle en glibberige prooien. Hebben de beren beet? Dan eten ze alleen de meest voedzame en vette delen: de huid, hersenen en de eitjes. Eén zalm heeft soms wel 8.000 eieren in z'n buik. Een perfect, vet maaltje voor de grizzlybeer!

18

19

Bron: National Geographic Junior (10) – mei 2018

a) Wat is volgens jou het onderwerp van de tekst?

b) Wat weet je al over het onderwerp?

c) Deze tekst komt uit *National Geographic Junior*. Wat zou het doel van de auteur kunnen zijn?

d) Verklaar de titel 'Grrrizzlyberen'.

_____

_____

e) Schrijf drie dingen op die je bijgeleerd hebt over grizzlyberen na het lezen van deze tekst.

_____

_____

_____

Samenstellingen

Tot mijn plezier wordt Bruun ontdekt door de landeigenaar. De toegesnelde dorpsbewoners slaan hem helemaal verrot. De volgende die aan zet is om me voor hof te krijgen is Tybeert: iets slimmer dan Bruun, maar nog steeds geen partij voor zo'n knappe kop als ik. Ik vertel hem dat de schuur van de pastoor bomvol muizen zit. Zo leid ik hem regelrecht in een vossenval. Hij schreeuwt het uit van de pijn. Daarop komt de pastoor het hok ingelopen om hem ervan langs te geven. Tybeert laat zich echter niet doen: hij plant zijn scherpe klauwen in het zaakje van de pastoor en kan zo ontsnappen.

13. **Welke woorden worden in de tekst gebruikt voor de onderstaande omschrijvingen?**

a. een eigenaar van een stuk grond _____

b. bewoners van een dorp _____

c. helemaal vol _____

d. een val voor vossen _____

Een samenstelling is één woord dat bestaat uit twee of meer samengevoegde zelfstandige naamwoorden. Elk woord van de samenstelling kan je apart gebruiken.

14. **Vorm samenstellingen aan de hand van de afbeeldingen. Noteer de samenstelling telkens in het daarvoor voorziene kadertje.**

+ 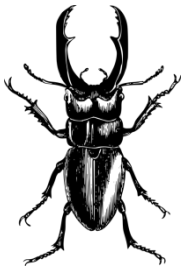	
+ 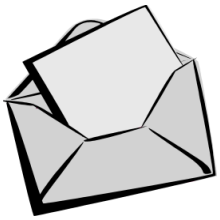	
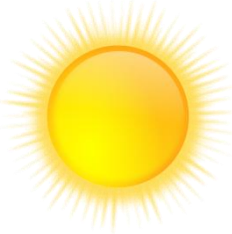 +	
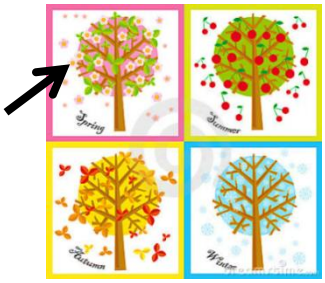 +	
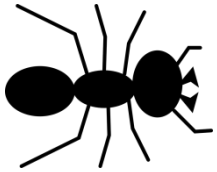 +	

15. **EXTRA. Vervolledig de dominostenen met samenstellingen. Het laatste deel van elke samenstelling vormt het vertrekpunt voor de volgende samenstelling.**

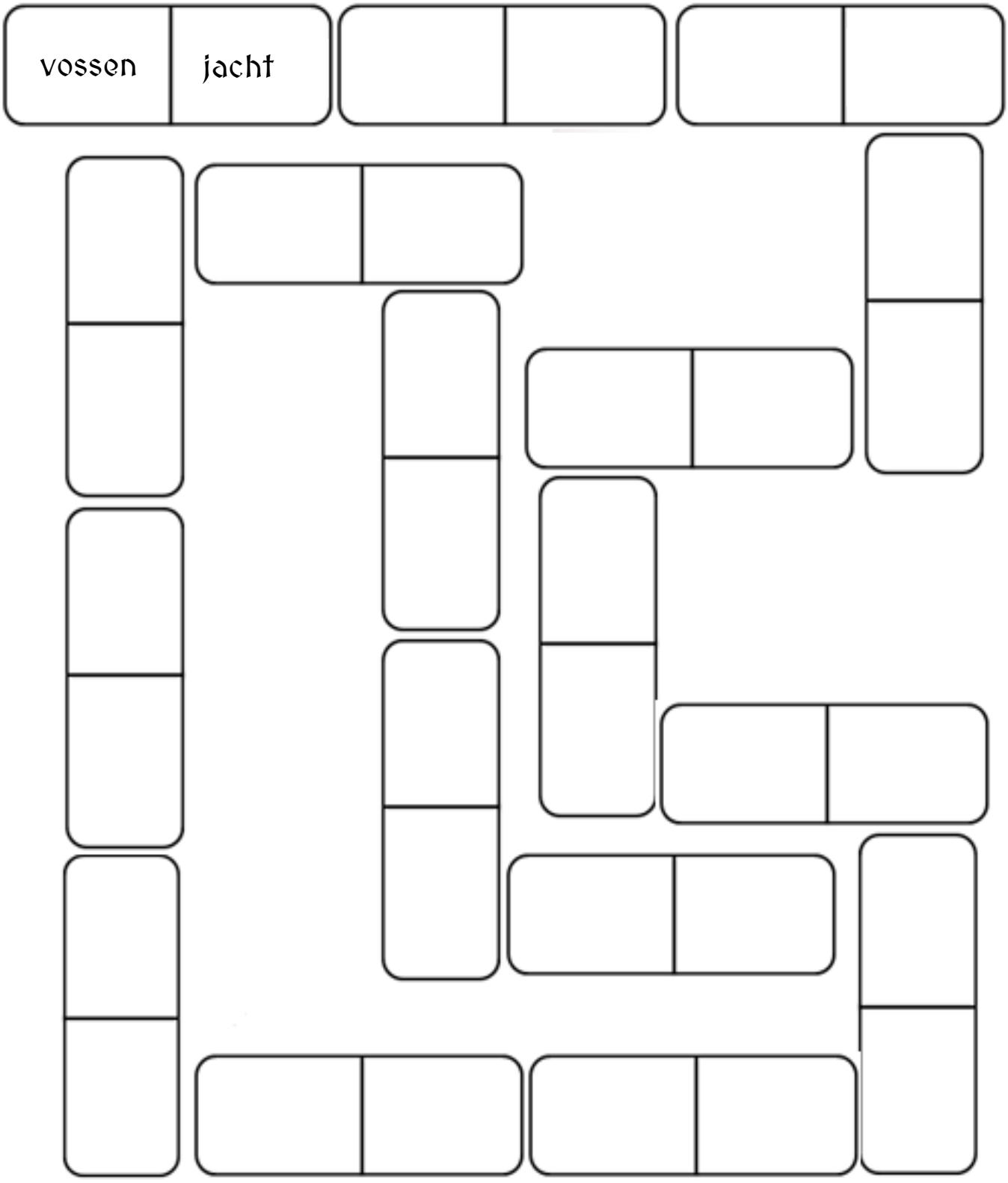

Is het nu -d -t of -dt?

Na Tybeerts mislukking wil koning Nobel desnoods geweld gebruiken om me te pakken te krijgen. Grimbeert vertel_ me dat ik absoluut mee moet komen naar het hof. Hij vreest dat mijn huis anders bestormd wor_ door de andere dieren. Ik denk even na over zijn raad en ik beslui_ te luisteren. Samen stappen we naar het hof.

16. **Oeps, Reynaert vergat de eindletters van bepaalde werkwoorden. Vul aan in de tegenwoordige tijd.**

17. **Wanneer schrijf je -d, -t of -dt in de tegenwoordige tijd? Raadpleeg het stappenplan als je twijfelt. Opgelet, onregelmatige werkwoorden zoals *hebben, kunnen, mogen, zijn, willen en zullen* worden anders vervoegd.**

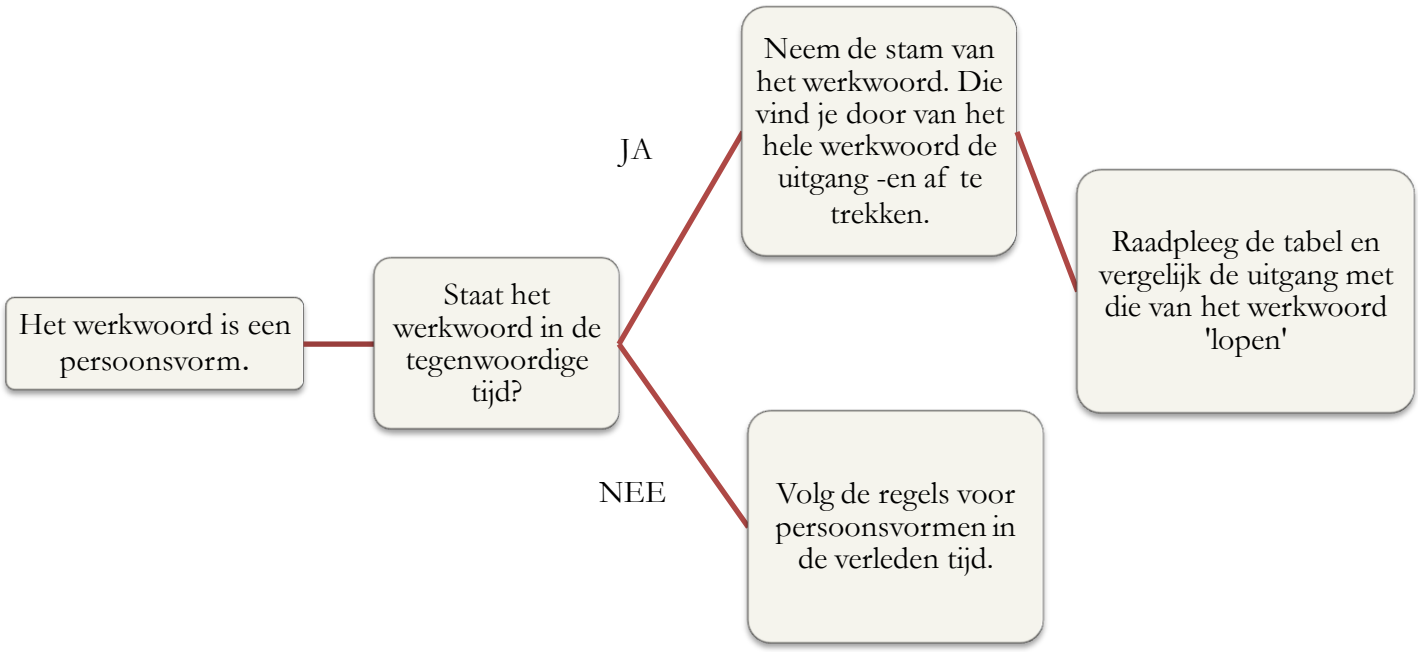

ik	**STAM**		*ik loop*
jij/je	**STAM + T**		*jij loop**t***
	STAM	jij/ je	*loop jij*
hij/zij/het	**STAM +T**		*hij/zij/het loop**t***
wij/zij/jullie	**STAM + EN**		*wij/zij/jullie lop**en***

18. **–d, –t of –dt?**

a. Koning Nobel wor__ ongeduldig.

b. Grimbeert overtuig__ Reynaert.

c. Reynaert volg__ Grimbeert de das.

d. Hij slaag__ erin Reynaert mee te krijgen.

e. Misschien spaar__ de koning Reynaert wel.

f. Iedereen wens__ Reynaert een erge straf toe

g. Wor__ jij het gedrag van de vos dan nooit beu?

h. Ik wor__ nerveus van het nakende proces.

i. Verwach__ je dat ze me erg zullen straffen, Grimbeert?

j. Het is te hopen dat je niet te erg wor__ gestraft, Reynaert.

19. **In de onderstaande teksten werden de werkwoorden niet vervoegd. Vul telkens de juiste werkwoordsvorm in (tegenwoordige tijd).**

Studenten doen oproep: "Noem uw kind Rosafiere, Quintilliaen of Penella"

_____ (worden) je doorsnee namen zoals Marie of Adam ook wel eens beu? Hoog tijd voor originele babynamen, _____ (vinden) drie studenten Taal- en Letterkunde van de Universiteit Antwerpen. Het groepje _____ (stellen) een lijst samen met namen uit het Middelnederlands.

Alleen als het moet voor school of studie _____ (duiken) iemand nog wel eens in een Middelnederlands boek. Want wie _____ (lezen) er nu graag boeken van honderden jaren oud?

"Ook een oud verhaal _____ (verdienen) aandacht", _____ (vertellen) Charlotte Perremans. Zij _____ (werken) voor het project samen met medestudenten Rani Konings en Dries - Verheyden. "Het _____ (vallen) ons op dat er heel mooie namen staan in die verhalen. Hopelijk _____ (krijgen) een pasgeborene een van de namen uit ons lijstje en worden de verhalen daardoor in de toekomst nog steeds verteld.

Voor meisjesnamen kozen de studenten voor Rosafiere, Penella, Galiene, Alene en Sanderijn. Voor jongensnamen _____ (gaan) hun voorkeur naar Jonathas, Galerant, Roges, Quintilliaen en Reinout.

Vrij naar: GVA - 29 mei 2018

20. **EXTRA: Vul de juiste werkwoordsvorm in (tegenwoordige tijd).**

Reynaert de vos _____ (inspireren) nog steeds mensen

Enkele Hoogleedse straten _____ (kijgen) namen die geïnspireerd zijn op Reynaert de vos. Volgende week _____ (keuren) de gemeenteraad het voorstel normaal goed. De schepen van cultuur _____ (denken) dat het initiatief Middelnederlandse literatuur aandacht zal opleveren. "_____ (vinden) je ook niet dat de middeleeuwen te weinig aandacht krijgen?" _____ (vragen) hij. Ook de burgemeester _____ (zijn) meteen fan van het voorstel. "Het _____ (worden) hopelijk een manier om ons dorp in de kijker te zetten.", _____ (vertellen) hij. Voortaan _____ (brengen) de postbode dus brieven in de Reynaertstraat, de Tibeertstraat en de Cantecleerstraat.

Vrij naar: HLN.be - 28 maart 2018

Een persoonlijke brief

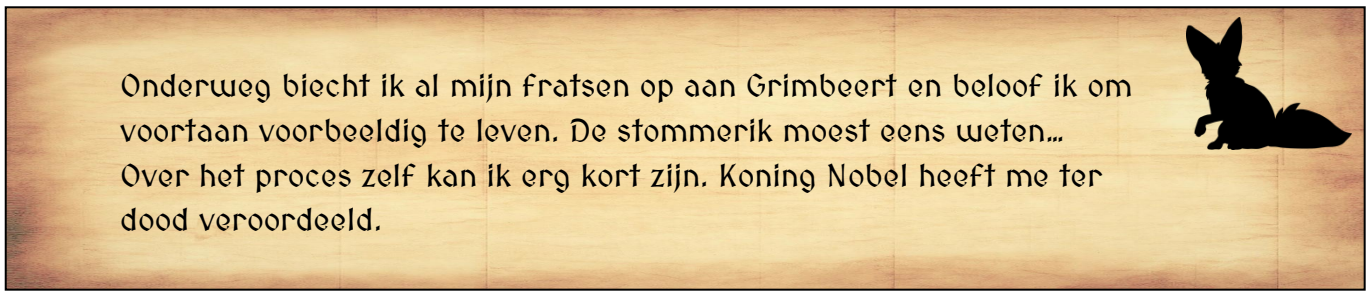

21. **Reynaert zou ongetwijfeld zijn familie op de hoogte willen brengen van zijn veroordeling. Om dat te doen zou hij een brief kunnen schrijven. In deze opdracht schrijf je er zelf eentje.**

De opdracht bestaat erin een persoonlijke brief te schrijven naar een vriend(in) of kennis. In minstens vijftien regels nodig je de ontvanger van de brief uit voor een logeerpartijtje en stel je voor welke activiteiten jullie samen kunnen doen.

a. Beantwoord de volgende vragen voor je begint te schrijven.

- Naar wie schrijf je? _____
- Hoe begin en eindig je?
  - ✓ Aanspreking: _____
  - ✓ Eindgroet: _____

- Wat ga je schrijven? Noteer in de cirkels beknopt wat je de ontvanger van de brief wilt vertellen.

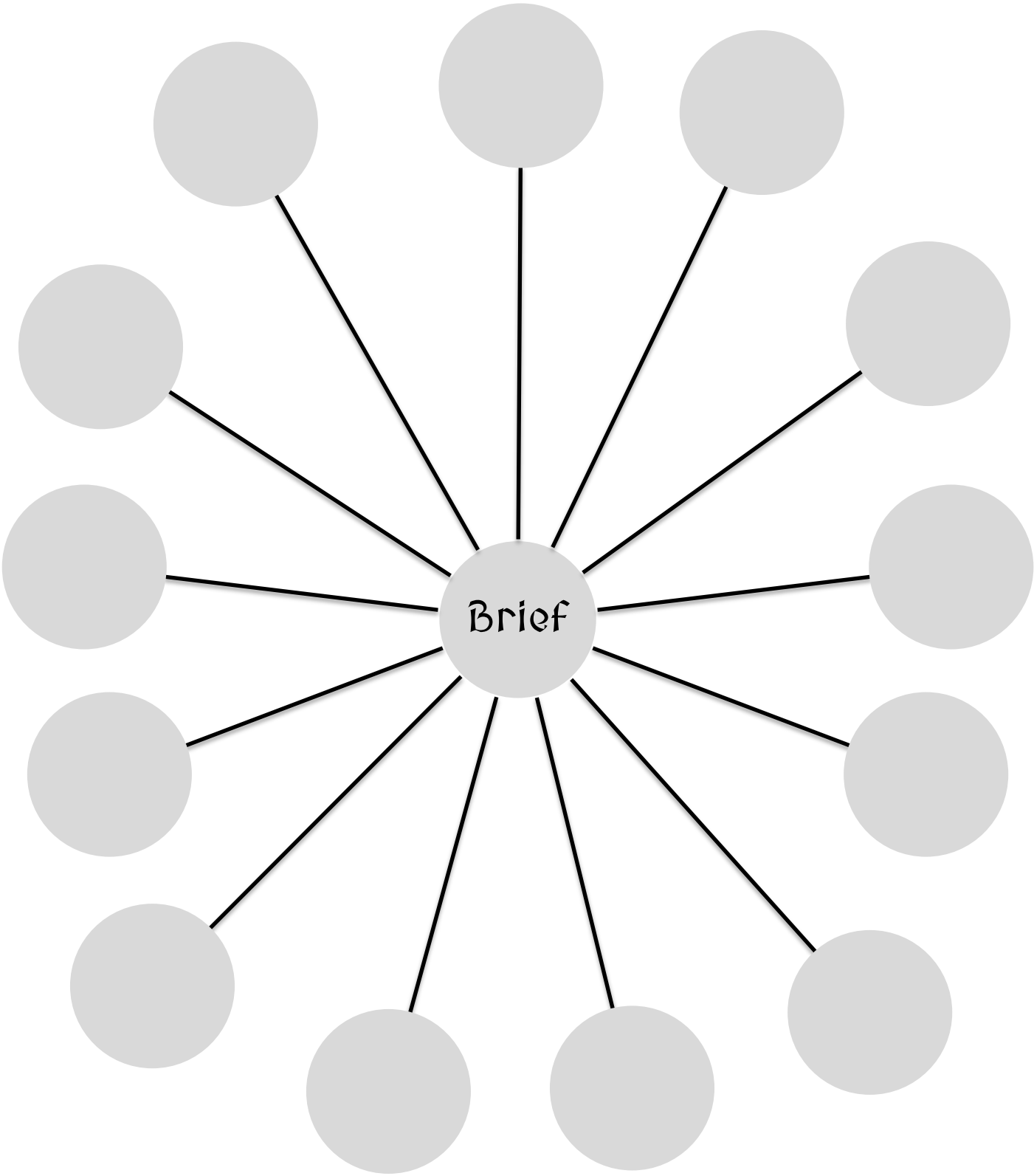

b. Schrijf aan de hand van het voorgaande nu een eerste kladversie van je brief.

c. Overloop onderstaande checklist grondig en pas je kladversie aan waar nodig.

CHECKLIST	
De **inhoud** van mijn brief komt overeen met de opgave en is creatief.	
Mijn brief begint met een **aanspreking**.	
Mijn brief eindigt met een **eindgroet**	
Zowel na de aanspreking als voor de eindgroet liet ik een **witregel**.	
Ik heb het briefje ondertekend met mijn **naam**, voorafgegaan door een witregel.	
Ik gebruikte **hoofdletters** waar nodig.	
Ik heb op het einde van elke zin een gepast **leesteken** genoteerd.	
Mijn zinnen zijn **duidelijk**, niet te lang en niet te kort.	
Mijn brief is **logisch opgebouwd** en onderverdeeld in **alinea's**.	
Ik heb de **spelling** van alle woorden gecontroleerd.	

d. Schrijf een definitieve versie van je brief. Verzorg je handschrift.

e. De leerkracht zal je als volgt beoordelen.

TOTAAL	/20
De brief begint met een **aanspreking** en eindigt met een **eindgroet**.	/2
De brief werd ondertekend met de **naam** van de schrijver.	/1
Er zijn **witregels** waar nodig.	/1
Op het einde van elke zin staat een gepast **leesteken**.	/2
De **zinnen** werden goed geformuleerd.	/2
De brief is **logisch opgebouwd** en is verdeeld in **alinea's**.	/4
De **inhoud** komt overeen met de opgave en is creatief.	/4
Het **taalgebruik** is correct.	/4

Literatuur

Hoe kan ik de situatie terug onder controle krijgen? Ik weet het al! Ik vertel de koning dat Bruun en co hem willen vermoorden. Ik kan amper ernstig blijven wanneer ik zeg dat ik de moordaanslag heb verijdeld door hun geld te verstoppen. De dommerd gelooft me en neemt de samenzweerders zelfs gevangen. Ik beloof om de verstopplaats bekend te maken zodra ik vrijgesproken word. De hebzuchtige koning willigt mijn verzoek in en beveelt Cuwaert de haas en Belijn de ram om me naar mijn huis te leiden. Ik had braafjes kunnen verdwijnen, maar ik heb nog een laatste verrassing in petto voor de dieren. Ik lok Cuwaert mee naar binnen en eet hem samen met mijn gezin op. Belijn maak ik wijs dat Cuwaert over mijn gezin zal waken omdat ik op bedevaart ga. In de tas die ik aan de koning laat bezorgen zit het afgebeten hoofd van de dode haas…

22. **Zo eindigt Reynaerts verhaal. Ook vandaag worden zijn belevenissen nog naverteld. Zo schreef Lida Dijkstra in 2011 *Verhalen voor de vossenbroertjes*. Bespreek onderstaande opdrachten voor het lezen.**

   a. **Bekijk de cover. Wat voor verhaal verwacht je op basis van wat je ziet?**
   b. **Lees de boekentip. Wat leer je eruit? Waarom zou je het boek (niet) lezen?**

Boekentip

De jonge vosjes Rosseel en Reinaerdijn horen veel verhalen over hun vader die al heel lang weg is. Ze weten niet zo goed wat ze over hem moeten geloven. Heeft hun moeder gelijk en is hij een held of is hun vader eigenlijk een boef?

Verhalen voor de vossenbroertjes is een bewerking van het eeuwenoude verhaal van Reinaart de Vos. Voor wie van taal en van verhalen houdt, is dit een geweldig boek, met mooie ouderwetse woorden als kerfstok en schemel. Toch is het heel modern en leest het als een trein. Een beetje als een lang gedicht, maar dan best spannend.

Bron: ketnet.be

‘Houd de dieven!’ riep de hond Courtois. ‘Au secours! Help! Grijp ze bij hun nek!’ De twee vossenbroertjes vluchtten tussen twee marktkramen in opbouw door, met bloeddoorlopen ogen en een kloppend hart. Rosseel hield in zijn kaken een gestolen worst geklemd. Het kwijl liep langs zijn kin. En Reinaerdijn stoof voor hem uit.

Het was de week voor Pinkster. De natuur was frisgewassen groen, de burgers hadden hun huizen opgeruimd en hekken in de verf gezet. Iedere rijke vrouw en minder rijke die wou doen alsof, kocht een groene feestjapon, bestelde bij de timmerman een nieuwe kast of dekenkist en bestrooide de plankenvloer met propere lagen zilverzand. Leeuwenkoning Nobel had zoals gebruikelijk de koningsvrede afgekondigd. Dat betekende dat niemand liegen, vechten… en ook niet stelen mocht. Maar koningsvrede vonden vosjes niet zo interessant. Dol van opwinding droeg Rosseel de worst en Reinaerdijn baande een pad en zorgde dat geen dier of mens hen pakken kon. De kreten van Courtois schalden over straat: ‘Tien dukaten voor wie die rode belhamels aan hun staart te drogen hangt!’ De rode boefjes lachten in hun vuistje, want och, wat waren grote dieren traag. De weg naar huis ging tussen benen door, over een kar met vaten, door een steeg vol kuipen pis en dan naar huis, naar huis. Een bocht, een hoek en…Boem!

Ze botsten tegelijk tegen een massieve haren muur. Wat bij nader inzien een bolle buik was die toebehoorde aan een boze beer: Bruun, raadsheer van de koning. Rosseels hart miste een slag toen hij recht in diens verminkte gelaat keek. De ogen van de beer gingen nagenoeg schuil onder wild vlees en littekens die een grillig patroon vormden over zijn wangen en kin. Op zijn rug zat een witharige vlek.

Bruun pakte in elke poot een vossenoor en tilde de boefjes hardhandig van de grond (wat tamelijk vernederend was). Reinaerdijn loeide van de pijn, en hoewel Rosseel dat ook graag wou, liet hij de worst niet los, maar jankte in gedachten. ‘’t Is onbeleefd te stelen van een eerlijke koopman,’ bromde Bruun. ‘Een straf zal jullie niet ontgaan. Maar laat ik jullie eerst naar huis toe helpen. Vertel me waar je woont.’ Al sprekend sleepte hij de vosjes mee. Rosseel stikte bijna in zijn prooi, maar hield hem stevig vast. ‘Waar staat jullie bed?’ vroeg Bruun. Hij liep met trage stappen. ‘Ik moet met jullie ouders echt een hartig woordje wisselen. De worst komt op hun kerfstok. En voor jullie eis ik ook een gepaste straf.’ Op dat moment beet Reinaerdijn zo hard dat hij kon in het berenbont. Geschrokken liet Bruun los.

De vosjes schoten pijlsnel weg (maar een ongeluk komt nooit alleen). De steeg liep dood. Ze keken naar links. Ze keken naar rechts. Ze kreunden. Aan de ene kant stond een steile muur van stenen, aan de andere kant een muur van onverzettelijke beer. Maar Reinaerdijn liet zich niet zomaar weer pakken. ‘Verdedig je, broertje. Grijp de zwarte puddingen!’ Rosseel zag wat hij bedoelde, dook naar de verse paardenvijgen die stinkend dampten op de straat, rolde door om in positie te komen en smeet ze, hard en zuiver, naar de beer. Ondanks de vieze smurrie die om zijn oren vloog, naderde Bruun vastbesloten, zijn poten half voor zijn gezicht. Pang! De vosjes mikten zuiver. Een aantal schoten raakte de beer vol in het gezicht. Toch liep Bruun door, riekend nu en paars van woede. Het duurde niet lang of hij greep de vosjes weer bij de kladden. Toen zijn oor werd omgedraaid jammerde Reinaerdijn hun huisadres.

Niet lang daarna bonkte Bruuns strenge poot stevig op de voordeur van een simpel hol. De vossenmoer opende de bovendeur en herkende het bezoek (dat een uur stonk in de wind) met open mond. 'Heer Bruun! Wat breng u hier?' Bruun leek ook oprecht beduusd. Hij stond oog in oog met Hermeline, de trouwe vrouw van Reinaert de vos, die jaren her rond deze tijd uit het koninkrijk verbannen was. Met nog steeds de welpen in een stalen greep zei Bruun: 'Ik lever deze boefjes af. Ze stalen van de hond Courtois en besmeurden mij met paardenpoep, maar nu verbaast me dat niet meer. Ze hebben vast een aardje naar hun vaartje. Waar is die schurk?' Hermeline ontzette de vosjes, die hun hete oren wreven, en wrikte de worst met tandafdrukken uit Rosseel zijn bek terwijl ze sprak: 'Niemand weet waar Reinaert is. We wonen hier sinds onze ballingschap. Toen Reinaert jaren geleden valselijk beschuldigd werd van dood, verderf en samenzwering, hebben wij ons oude huis verlaten. Ik verlangde naar een fris begin, zocht een nieuwe woning zonder nare herinneringen. En Reinaert is – verbannen immers – vol berouw op pelgrimstocht gegaan.' 'Mam, mijn oor is dood,' klaagde Rosseel. 'Naar binnen, kind,' zei Hermeline. 'Bet je oortje maar met een lap en verdeel de worst in vieren, ook een stuk voor onze gast. Courtois heeft niks meer aan een afgekloven worst. Morgen ga ik naar de markt om hem te vergoeden. Heer Bruun, wilt u niet binnenkomen om te rusten bij de haard en te vertellen hoe het ieder aan 't hof van koning Nobel en zijn vrouw vergaat?' 'De beer heeft het vast druk, mam,' zei Rosseel, die liever niet een orenknijper in zijn vaders haardstoel wou. Maar Bruun knikte. 'Vrouwe Hermeline, na vier dagen lopen strek ik graag mijn benen voor een open vuur. Weet u trouwens dat hier naast de deur een stapel appels ligt?'

Hermeline opende de onderdeur en deed een stap opzij om Bruun binnen te laten. 'Dat gebeurt wel vaker,' lachte ze. 'We hebben een geheime weldoener die af en toe een voedsel of goederen voor ons achterlaat. We weten niet wie het is, want hij wist zijn sporen zorgvuldig.' 'Kijk eens aan,' zei Bruun.

Uit: Lida Dijkstra en Thé Tjong-Khing, *Verhalen voor de vossenbroertjes*. Amsterdam, 2011.

23. **Vervolgens vertelt Bruun honderduit over de avonturen van Reynaert de vos. Verzin zelf een avontuur met Reynaert in de hoofdrol.**

IN HET SPOOR VAN REYNAERT DE VOS

LERARENHANDLEIDING

Doelstellingen en didactische tips

Leerstofonderdeel	Ontwikkelingsdoelen	Didactische tips
Middelnederlands	12, 14, 17, 22, 30, 34	Laat de leerlingen eerst individueel het spinschema invullen. Vervolgens kan op het bord een overkoepelend schema geconstrueerd worden dat de aanleiding vormt voor een klasgesprek. Gezien de chronologische vraagstelling van de luisteroefening, kan het videofragment onderbroken worden ten behoeve van minder sterke leerlingen.
Uitdrukkingen	9, 31	Het is aan te raden om woordenboeken voor elke individuele leerling te voorzien. Leerlingen die de opdracht snel hebben afgewerkt, kunnen opdracht 6 aanvatten.
Rijmwoorden	31, 33	Opnieuw kan er door de extra oefening gedifferentieerd worden. Om de leerlingen kennis te laten maken met de eindrijm die typisch is voor het Middelnederlands kan er eventueel een voorgedragen fragment beluisterd worden uit *Reynaert de vos* (http://vogala.org/tekst/vossenstreek).
Lezen	11, 18, 26, 32	Opdrachten *a* tot *c* worden voor de leesbeurt uitgevoerd. Na afloop van de leesopdrachten is het belangrijk om de strategie die gevolgd werd vast te zetten.
Samenstellingen	31, 33	De samenstellingen 'zonnebril' en 'lentefeest' kunnen de aanleiding vormen om dieper in te gaan op de regels over het schrijven van de tussen -n. De extra oefening kan naast differentiatiemogelijkheid opgevat worden als een spelvorm waarin twee leerlingen het tegen elkaar opnemen.
Is het nu -d, -t of -dt?	27, 31, 33	De in te vullen eindletters in het inleidende stukje literatuur kunnen de leerlingen aanvankelijk best intuïtief invullen. Vervolgens kan het bijgevoegde schema aan de hand van datzelfde stukje tekst worden uitgelegd. De twee overige oefeningen fungeren respectievelijk als vastzetting en differentiatiemogelijkheid.
Een persoonlijke brief	5, 6, 23, 24, 25, 26, 32	Het is van belang om de evaluatiecriteria, die overigens expliciet in de bundel werden opgenomen, duidelijk te overlopen. Na afloop van de opdracht is belangrijk om de verschillende stappen te overlopen die de leerlingen hebben genomen om tot een afgewerkt product te komen.
Literatuur	21	In het laatste leerstofonderdeel ligt de nadruk op de bevordering van leesplezier. Lees daarom bij voorkeur de tekst zelf op een expressieve manier voor. Onderbreek de tekst af en toe om beschouwende en vooruitblikkende vragen te stellen over het fragment. De verwerkingsopdracht kan in groep worden uitgevoerd.

Middelnederlands

Gegroet, mijn naam is Reynaert. Een zekere Willem schreef in de middeleeuwen een fantastisch verhaal over mij dat beroemd is geworden in binnen- en buitenland. In deze werkbundel zullen jullie kennismaken met dat eeuwenoude verhaal.

1. **Welke woorden doen jou aan de middeleeuwen denken? Noteer ze in de vakjes.**

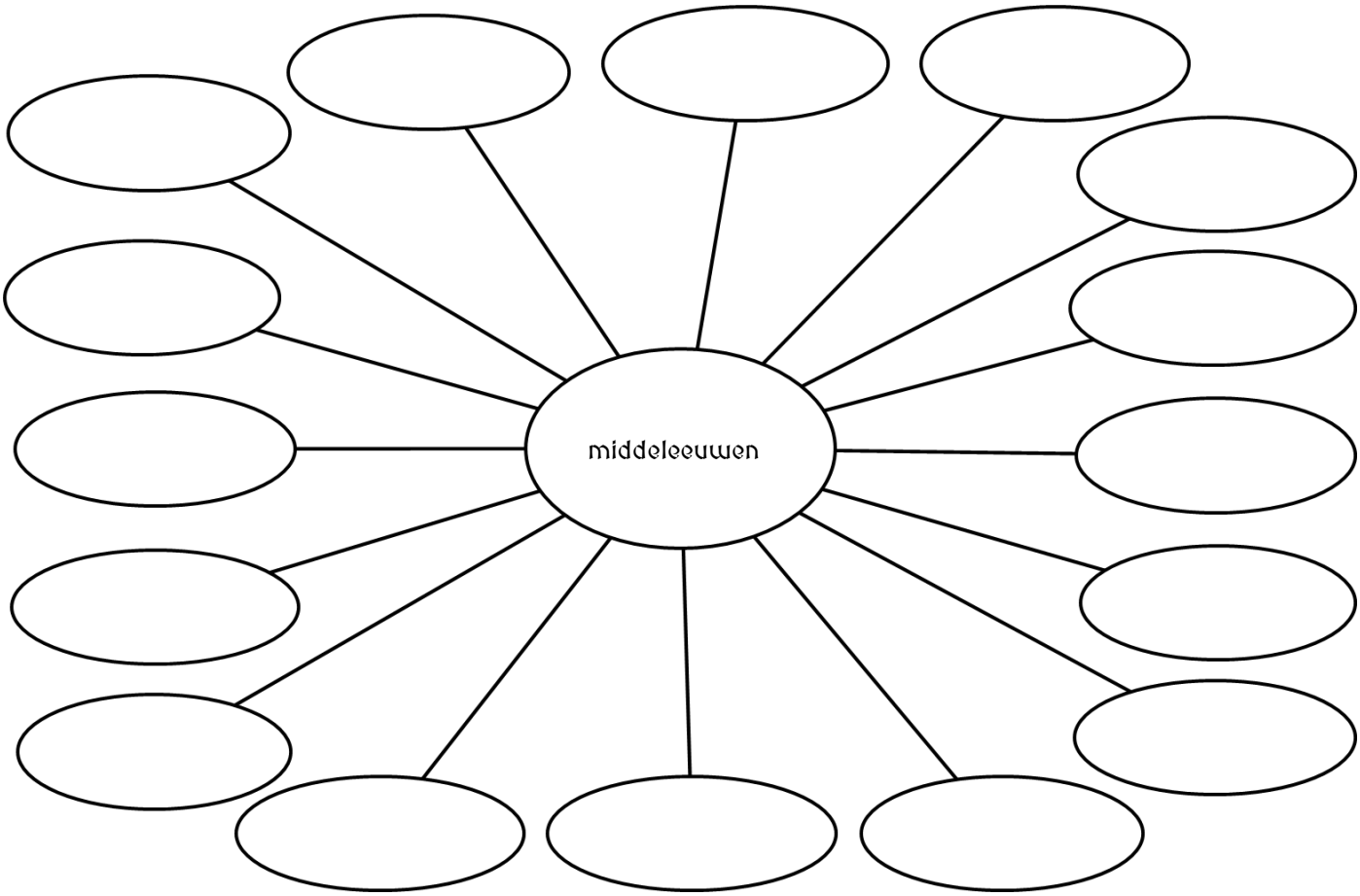

Willem die Madocke maecte
Daer hi dicken omme waecte

Ik ben er zeker van dat jullie er niets van begrijpen! Zo zagen de eerste regels van *Van den vos Reynaerde* er nochtans uit in de middeleeuwen. De taal die toen gesproken werd, noemt men Middelnederlands. Daaruit ontstond het Nederlands dat jij en ik vandaag spreken. Hoe kan het dat een taal op enkele eeuwen tijd zo verandert?

2. **Bekijk aandachtig het videofragment. Los nadien de vragen op.**[1]

a. Waarom gebruikt de nieuwe generatie andere woorden dan oudere generaties?

De huidige generatie gebruikt nieuwe woorden om zich van de vorige generaties te onderscheiden.

b. Rond welke leeftijd begin je woorden te leren?

Je begint woorden te leren vanaf je derde levensjaar.

c. Tot welke leeftijd blijf je woorden leren?

Je blijft woorden leren zolang je hersenen dat aankunnen.

d. Waar komen nieuwe woorden vandaan?

Nieuwe woorden ontstaan vooral op straat of in muziek.

e. Vink aan welke muzikant aan het woord kwam in het fragment.

- [x] Kraantje Pappie
- [ ] Boef
- [ ] Lil' Kleine

[1] *https://schooltv.nl/video/hoe-verandert-taal-er-komen-woorden-bij-en-er-gaan-woorden-weg/*

Uitdrukkingen

Op de hofdag van koning Nobel zijn alle dieren aanwezig, behalve ik. Gelukkig maar, de dieren klagen er immers enorm over mij. Ysingrijn de wolf, Pancer de bever en Cortoys de hond beschuldigen me van allerlei misdaden. Gelukkig neemt Grimbeert het voor me op. Hij wordt echter onderbroken door de huilende haan Cantecleer…

3. **Beantwoord de onderstaande vragen mondeling.**
   a. Welke eigenschappen breng je in verband met een vos? Waarom?
   b. Waarom zou Cantecleer zo van streek zijn?

4. **Vul de uitdrukkingen aan met de juiste vorm van de onderstaande woorden.**

   wolf – hond – haan - leeuw

   a. Blaffende honden bijten niet.
   b. Hij is als een wolf in schaapskleren.
   c. Zich in het hol van de leeuw wagen.
   d. Hij hangt de gebraden haan uit.

5. **Koppel de uitdrukkingen aan de juiste verklaringen. Gebruik daarvoor een woordenboek.**

B	Een boosaardig, slecht mens die zich goed voordoet.
D	Iemand die veel geld uitgeeft.
A	Van hen die dreigen, heb je zelden iets te vrezen.
C	Zelf het gevaar tegemoet lopen.

6. **EXTRA: Zoek in het woordenboek extra uitdrukkingen over vossen. Noteer ook de betekenissen.**

Bv. 'een vos verliest wel zijn haren, maar niet zijn streken' betekent dat een slecht mens nooit te vertrouwen is

Rijmwoorden

De dieren hoorden Cantecleer al.
Hij kwam uit het dal.
"De kop van mijn dochter werd afgebeten.
De koning moet dit weten!"

Middeleeuwse auteurs besteedden veel aandacht aan rijmvormen.
Maar… hoe zorg je ervoor dat woorden rijmen?

7. **Duid in bovenstaande tekst aan welke woorden op elkaar rijmen.**

8. **Hoe komt het dat die woorden rijmen?**

De woorden die rijmen eindigen op dezelfde klank.

9. **Waarom denk je dat middeleeuwse auteurs hun verhalen lieten rijmen?**

Het is makkelijker om een rijmende tekst voor te dragen.

10. **Schrijf eerst op wat je ziet. Daarna noteer je een woord dat daarop rijmt.**

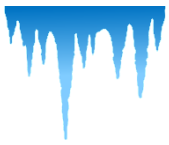

ijspegel → vlegel, zegel…

ketel → zetel, netel…

lippen → flippen, knippen…

bier → plezier, gier…

schat → wat, vat…

11. **EXTRA: Noteer bij elke bocht een woord dat rijmt op 'vos'.**

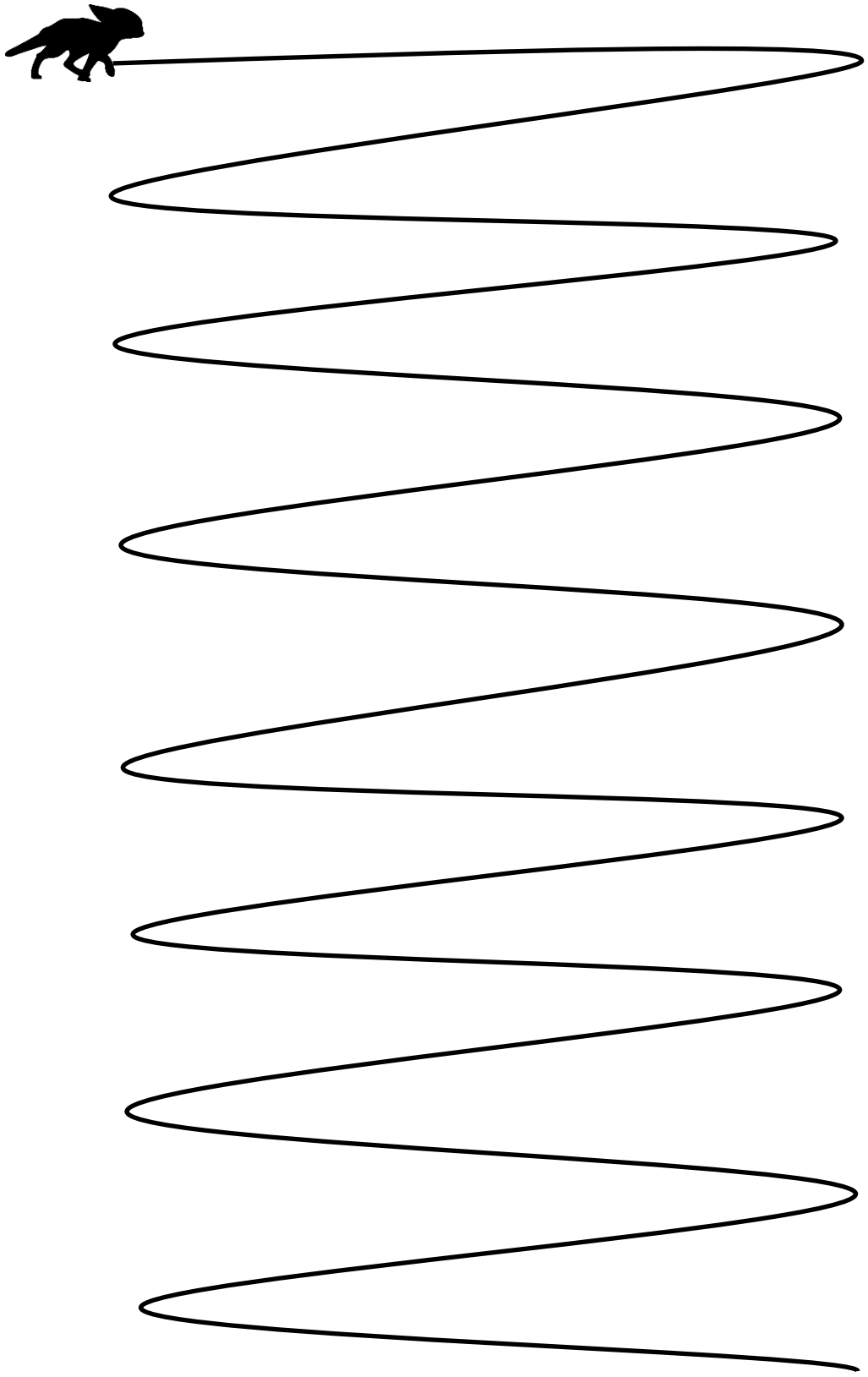

Suggesties

os, thermos, mos, cross, flos, ros, bos, smos, los, haarbos, kolos …

Lezen

De maat is vol voor koning Nobel. Hij geeft Bruun de opdracht om me op te pakken. Over mijn lijk. Zo'n domme beer kan me echt niet arresteren. Wanneer Bruun voor de deur staat, maak ik de gulzigaard wijs dat een boom verderop tjokvol honing zit. Wat hij niet weet, is dat ik hem in de val lok. Zodra hij zijn kop in de boomstronk steekt, kan hij geen kant meer op.

12. **De meeste beren zijn slimmer dan Bruun. De vragen *a* tot en met *c* beantwoord je voor de leesbeurt, de overige vragen beantwoord je na de leesbeurt.**

GRRRIZZLYBEREN

GRIEZELIG GOEDE JAGERS

Na een lange winterrust kunnen grizzlyberen maar aan één ding denken: rode, sappige zalmen, vol met vette eitjes. Likkebaardend staan honderden grizzly 's de vissen op te wachten in de rivieren van Alaska. Klaar om zich vol te vreten...

In de lente zwemmen miljoenen zalmen naar hun geboorteplek om te paren en eitjes te leggen. Maar extreem hongerige grizzly's gooien roet in het eten. Na een winterrust in de bergen keren zij terug naar de rivieren voor de grote zalmtrek. Ze hebben tien maanden lang geen vis in hun bek gehad.

KNOKKEN VOOR JE LEVEN

Grizzly's leren de beste jachttrucs van hun moeder. Van levensbelang, want als de beren niet genoeg vis eten, overleven ze de komende winter niet. Daarom gaan ze op zoek naar een geschikte plek om te jagen. Maar de beste jachtspots zijn gewild: de beren knokken met elkaar om een plekje te veroveren. "Ophoepelen jij, dit is *MIJN* plek!"

DOOR DE ZALMTREK WORDEN GRIZZLYBEREN TWEE KEER ZO VET

BESSENMENU

De afgelopen jaren zijn bessen in Alaska steeds vroeger rijp. Bessen, fruit en noten zijn het andere favoriete hapje van grizzlyberen. Soms eten ze wel 200.000 bessen per dag! Omdat het minder moeite kost om aan bessen te komen, jagen steeds minder grizzly's op zalm.

FAVORIETE JACHTTECHNIEKEN

Elke grizzlybeer heeft een eigen manier van jagen. De één bestudeert het water vanaf het droge, wachtend op het moment dat hij met zijn klauwen een zalm bewusteloos kan slaan en 'm uit het water kan grissen. Een ander staat boven op een waterval. Hij wacht tot een vis richting zijn bek of klauw springt. En sommige grizzly's jagen in ondiep water. Ze rennen zo snel als een paard achter hun prooi aan.

EITJES VAN DE ZALM

In één jachtsessie vangen grizzly's zo'n acht zalmen. Maar het jagen op de vissen is geen makkelijk kunstje. Het zijn snelle en glibberige prooien. Hebben de beren beet? Dan eten ze alleen de meest voedzame en vette delen: de huid, hersenen en de eitjes. Eén zalm heeft soms wel 8.000 eieren in z'n buik. Een perfect, vet maaltje voor de grizzlybeer!

18

19

Bron: National Geographic Junior (10) – mei 2018

a) Wat is volgens jou het onderwerp van de tekst?

b) Wat weet je al over het onderwerp?

c) Deze tekst komt uit *National Geographic Junior*. Wat zou het doel van de auteur kunnen zijn?

d) Verklaar de titel 'Grrrizzlyberen'.

Het onderwerp van de tekst werd als titel gekozen. De langgerekte 'rrr' verwijst naar het geluid dat een brullende beer maakt.

e) Schrijf drie dingen op die je bijgeleerd hebt over grizzlyberen na het lezen van deze tekst.

Bv. 1) De moeder leert de berenwelpen jagen.
2) Naast zalm eten grizzlyberen bessen, fruit en noten.
3) Elke grizzlybeer jaagt op zijn eigen manier.

Samenstellingen

Tot mijn plezier wordt Bruun ontdekt door de landeigenaar. De toegesnelde dorpsbewoners slaan hem helemaal verrot. De volgende die aan zet is om me voor hof te krijgen is Tybeert: iets slimmer dan Bruun, maar nog steeds geen partij voor zo'n knappe kop als ik. Ik vertel hem dat de schuur van de pastoor bomvol muizen zit. Zo leid ik hem regelrecht in een vossenval. Hij schreeuwt het uit van de pijn. Daarop komt de pastoor het hok ingelopen om hem ervan langs te geven. Tybeert laat zich echter niet doen: hij plant zijn scherpe klauwen in het zaakje van de pastoor en kan zo ontsnappen.

13. **Welke woorden worden in de tekst gebruikt voor de onderstaande omschrijvingen?**

a. een eigenaar van een stuk grond — landeigenaar

b. bewoners van een dorp — dorpsbewoners

c. helemaal vol — bomvol

d. een val voor vossen — vossenval

Een samenstelling is één woord dat bestaat uit twee of meer samengevoegde zelfstandige naamwoorden. Elk woord van de samenstelling kan je apart gebruiken.

14. **Vorm samenstellingen aan de hand van de afbeeldingen. Noteer de samenstelling telkens in het daarvoor voorziene kadertje.**

+ 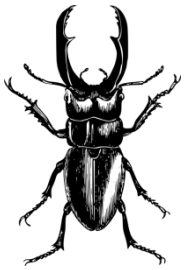	meikever
+ 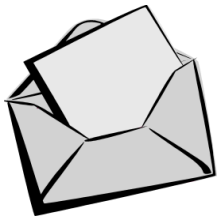	liefdesbrief
+	zonnebril
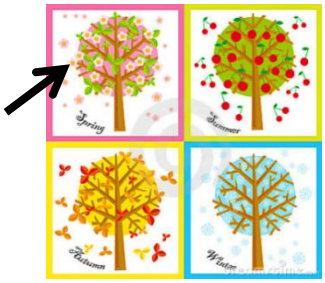 +	lentefeest
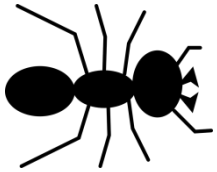 +	mierennest

15. **EXTRA. Vervolledig de dominostenen met samenstellingen. Het laatste deel van elke samenstelling vormt het vertrekpunt voor de volgende samenstelling.**

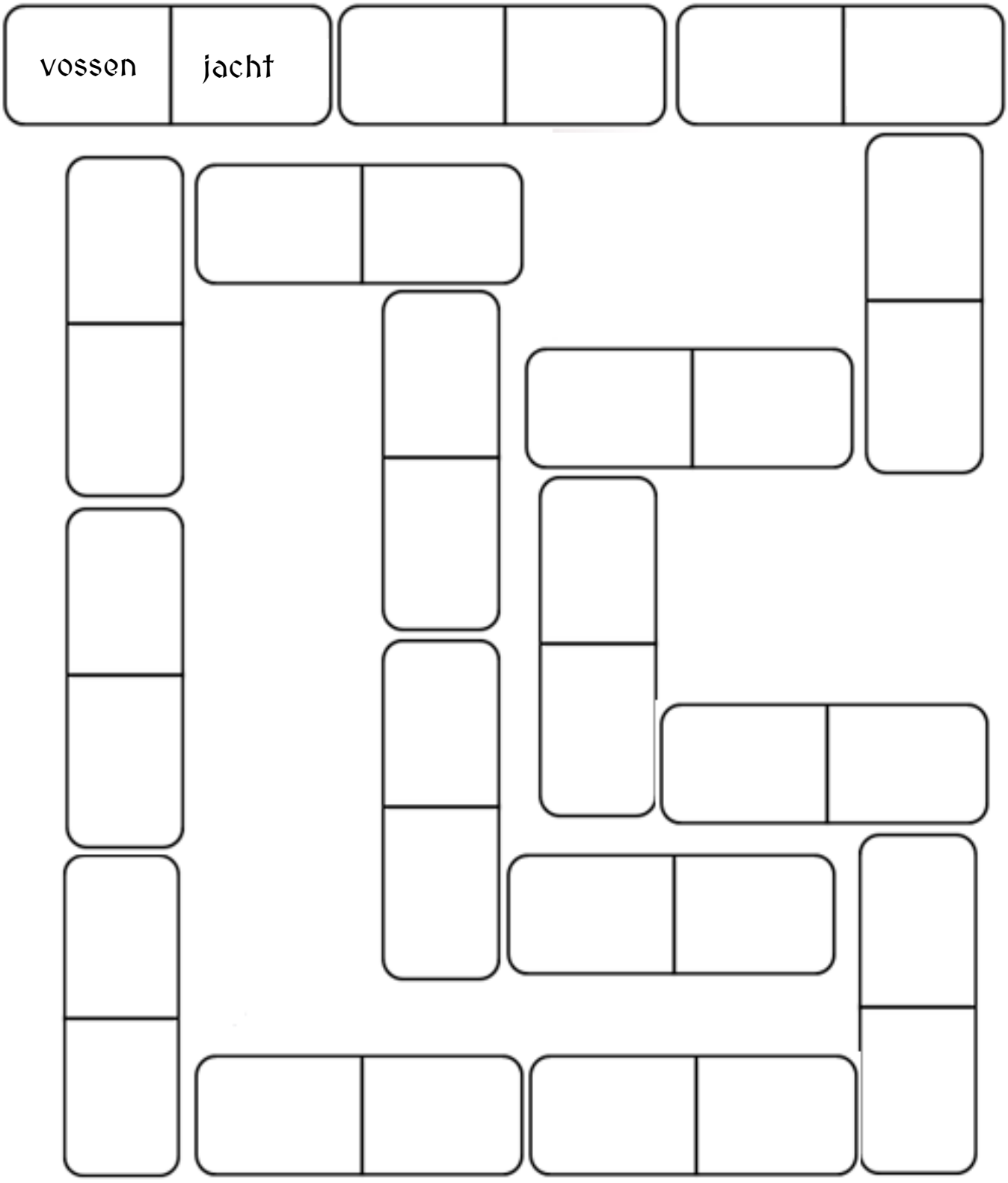

Is het nu -d -t of -dt?

Na Tybeerts mislukking wil koning Nobel desnoods geweld gebruiken om me te pakken te krijgen. Grimbeert vertel_t me dat ik absoluut mee moet komen naar het hof. Hij vreest dat mijn huis anders bestormd wordtdoor de andere dieren. Ik denk even na over zijn raad en ik beslui_t te luisteren. Samen stappen we naar het hof.

16. **Oeps, Reynaert vergat de eindletters van bepaalde werkwoorden. Vul aan in de tegenwoordige tijd.**

17. **Wanneer schrijf je -d, -t of -dt in de tegenwoordige tijd? Raadpleeg het stappenplan als je twijfelt. Opgelet, onregelmatige werkwoorden zoals *hebben, kunnen, mogen, zijn, willen en zullen* worden anders vervoegd.**

ik	**STAM**		*ik loop*
jij/je	**STAM + T**		*jij loop**t***
	STAM	jij/ je	*loop jij*
hij/zij/het	**STAM +T**		*hij/zij/het loop**t***
wij/zij/jullie	**STAM + EN**		*wij/zij/jullie lop**en***

18. **–d, –t of –dt?**

a. Koning Nobel wor**dt** ongeduldig.

b. Grimbeert overtuig **t** Reynaert.

c. Reynaert volg **t** Grimbeert de das.

d. Hij slaag **t** erin Reynaert mee te krijgen.

e. Misschien spaar **t** de koning Reynaert wel.

f. Iedereen wens **t** Reynaert een erge straf toe

g. Wor **d** jij het gedrag van de vos dan nooit beu?

h. Ik wor **d** nerveus van het nakende proces.

i. Verwach **t** je dat ze me erg zullen straffen, Grimbeert?

j. Het is te hopen dat je niet te erg wor **dt** gestraft, Reynaert.

19. **In de onderstaande teksten werden de werkwoorden niet vervoegd. Vul telkens de juiste werkwoordsvorm in (tegenwoordige tijd).**

Studenten doen oproep: "Noem uw kind Rosafiere, Quintilliaen of Penella"

Word (worden) je doorsnee namen zoals Marie of Adam ook wel eens beu? Hoog tijd voor originele babynamen, vinden (vinden) drie studenten Taal- en Letterkunde van de Universiteit Antwerpen. Het groepje stelt (stellen) een lijst samen met namen uit het Middelnederlands.

Alleen als het moet voor school of studie duikt (duiken) iemand nog wel eens in een Middelnederlands boek. Want wie leest (lezen) er nu graag boeken van honderden jaren oud?

"Ook een oud verhaal verdient (verdienen) aandacht", vertelt (vertellen) Charlotte Perremans. Zij werkt (werken) voor het project samen met medestudenten Rani Konings en Dries - Verheyden. "Het valt (vallen) ons op dat er heel mooie namen staan in die verhalen. Hopelijk krijgt (krijgen) een pasgeborene een van de namen uit ons lijstje en worden de verhalen daardoor in de toekomst nog steeds verteld.

Voor meisjesnamen kozen de studenten voor Rosafiere, Penella, Galiene, Alene en Sanderijn. Voor jongensnamen gaat (gaan) hun voorkeur naar Jonathas, Galerant, Roges, Quintilliaen en Reinout.

Vrij naar: GVA - 29 mei 2018

20. **EXTRA: Vul de juiste werkwoordsvorm in (tegenwoordige tijd).**

Reynaert de vos inspireert **(inspireren) nog steeds mensen**

Enkele Hoogleedse straten krijgen (kijgen) namen die geïnspireerd zijn op Reynaert de vos. Volgende week keurt (keuren) de gemeenteraad het voorstel normaal goed. De schepen van cultuur denkt (denken) dat het initiatief Middelnederlandse literatuur aandacht zal opleveren. "Vind (vinden) je ook niet dat de middeleeuwen te weinig aandacht krijgen?" vraagt (vragen) hij. Ook de burgemeester is (zijn) meteen fan van het voorstel. "Het wordt (worden) hopelijk een manier om ons dorp in de kijker te zetten.", vertelt (vertellen) hij. Voortaan brengt (brengen) de postbode dus brieven in de Reynaertstraat, de Tibeertstraat en de Cantecleerstraat.

Vrij naar: HLN.be - 28 maart 2018

Een persoonlijke brief

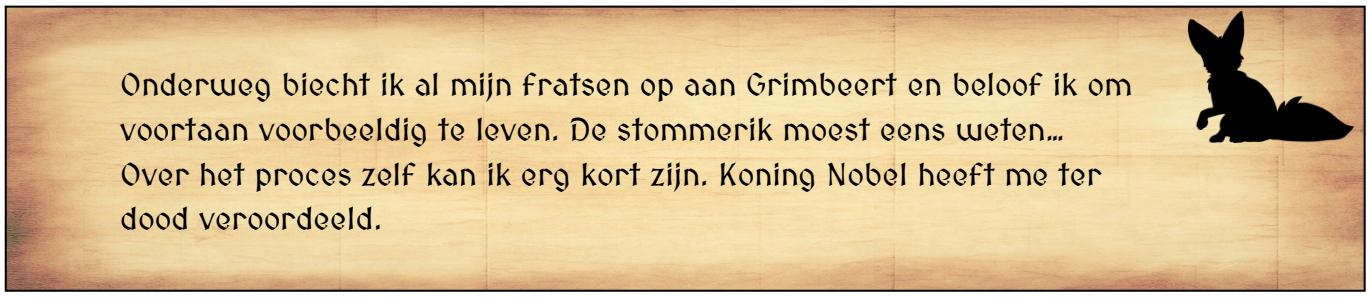

21. **Reynaert zou ongetwijfeld zijn familie op de hoogte willen brengen van zijn veroordeling. Om dat te doen zou hij een brief kunnen schrijven. In deze opdracht schrijf je er zelf eentje.**

De opdracht bestaat erin een persoonlijke brief te schrijven naar een vriend(in) of kennis. In minstens vijftien regels nodig je de ontvanger van de brief uit voor een logeerpartijtje en stel je voor welke activiteiten jullie samen kunnen doen.

a. Beantwoord de volgende vragen voor je begint te schrijven.

- Naar wie schrijf je? _____
- Hoe begin en eindig je?
  - ✓ Aanspreking: _____
  - ✓ Eindgroet: _____

- Wat ga je schrijven? Noteer in de cirkels beknopt wat je de ontvanger van de brief wilt vertellen.

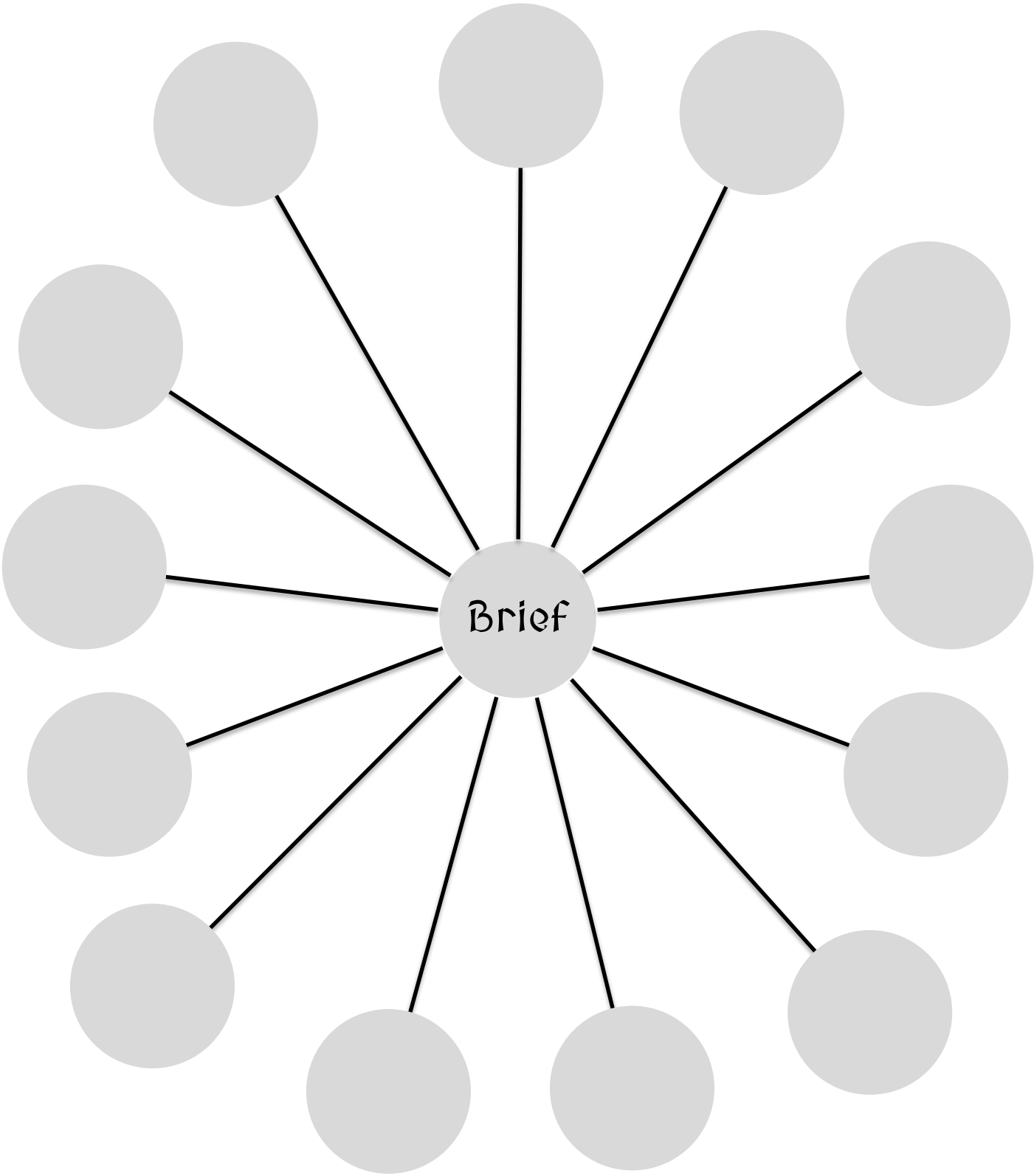

b. Schrijf aan de hand van het voorgaande nu een eerste kladversie van je brief.

c. Overloop onderstaande checklist grondig en pas je kladversie aan waar nodig.

CHECKLIST	
De **inhoud** van mijn brief komt overeen met de opgave en is creatief.	
Mijn brief begint met een **aanspreking**.	
Mijn brief eindigt met een **eindgroet**	
Zowel na de aanspreking als voor de eindgroet liet ik een **witregel**.	
Ik heb het briefje ondertekend met mijn **naam**, voorafgegaan door een witregel.	
Ik gebruikte **hoofdletters** waar nodig.	
Ik heb op het einde van elke zin een gepast **leesteken** genoteerd.	
Mijn zinnen zijn **duidelijk**, niet te lang en niet te kort.	
Mijn brief is **logisch opgebouwd** en onderverdeeld in **alinea's**.	
Ik heb de **spelling** van alle woorden gecontroleerd.	

d. Schrijf een definitieve versie van je brief. Verzorg je handschrift.

e. De leerkracht zal je als volgt beoordelen.

TOTAAL	/20
De brief begint met een **aanspreking** en eindigt met een **eindgroet**.	/2
De brief werd ondertekend met de **naam** van de schrijver.	/1
Er zijn **witregels** waar nodig.	/1
Op het einde van elke zin staat een gepast **leesteken**.	/2
De **zinnen** werden goed geformuleerd.	/2
De brief is **logisch opgebouwd** en is verdeeld in **alinea's**.	/4
De **inhoud** komt overeen met de opgave en is creatief.	/4
Het **taalgebruik** is correct.	/4

Literatuur

Hoe kan ik de situatie terug onder controle krijgen? Ik weet het al! Ik vertel de koning dat Bruun en co hem willen vermoorden. Ik kan amper ernstig blijven wanneer ik zeg dat ik de moordaanslag heb verijdeld door hun geld te verstoppen. De dommerd gelooft me en neemt de samenzweerders zelfs gevangen. Ik beloof om de verstopplaats bekend te maken zodra ik vrijgesproken word. De hebzuchtige koning willigt mijn verzoek in en beveelt Cuwaert de haas en Belijn de ram om me naar mijn huis te leiden. Ik had braafjes kunnen verdwijnen, maar ik heb nog een laatste verrassing in petto voor de dieren. Ik lok Cuwaert mee naar binnen en eet hem samen met mijn gezin op. Belijn maak ik wijs dat Cuwaert over mijn gezin zal waken omdat ik op bedevaart ga. In de tas die ik aan de koning laat bezorgen zit het afgebeten hoofd van de dode haas…

22. **Zo eindigt Reynaerts verhaal. Ook vandaag worden zijn belevenissen nog naverteld. Zo schreef Lida Dijkstra in 2011 *Verhalen voor de vossenbroertjes*. Bespreek onderstaande opdrachten voor het lezen.**

   a. **Bekijk de cover. Wat voor verhaal verwacht je op basis van wat je ziet?**
   b. **Lees de boekentip. Wat leer je eruit? Waarom zou je het boek (niet) lezen?**

Boekentip

De jonge vosjes Rosseel en Reinaerdijn horen veel verhalen over hun vader die al heel lang weg is. Ze weten niet zo goed wat ze over hem moeten geloven. Heeft hun moeder gelijk en is hij een held of is hun vader eigenlijk een boef?

Verhalen voor de vossenbroertjes is een bewerking van het eeuwenoude verhaal van Reinaart de Vos. Voor wie van taal en van verhalen houdt, is dit een geweldig boek, met mooie ouderwetse woorden als kerfstok en schemel. Toch is het heel modern en leest het als een trein. Een beetje als een lang gedicht, maar dan best spannend.

Bron: ketnet.be

‘Houd de dieven!’ riep de hond Courtois. ‘Au secours! Help! Grijp ze bij hun nek!’ De twee vossenbroertjes vluchtten tussen twee marktkramen in opbouw door, met bloeddoorlopen ogen en een kloppend hart. Rosseel hield in zijn kaken een gestolen worst geklemd. Het kwijl liep langs zijn kin. En Reinaerdijn stoof voor hem uit.

Het was de week voor Pinkster. De natuur was frisgewassen groen, de burgers hadden hun huizen opgeruimd en hekken in de verf gezet. Iedere rijke vrouw en minder rijke die wou doen alsof, kocht een groene feestjapon, bestelde bij de timmerman een nieuwe kast of dekenkist en bestrooide de plankenvloer met propere lagen zilverzand. Leeuwenkoning Nobel had zoals gebruikelijk de koningsvrede afgekondigd. Dat betekende dat niemand liegen, vechten… en ook niet stelen mocht. Maar koningsvrede vonden vosjes niet zo interessant. Dol van opwinding droeg Rosseel de worst en Reinaerdijn baande een pad en zorgde dat geen dier of mens hen pakken kon. De kreten van Courtois schalden over straat: ‘Tien dukaten voor wie die rode belhamels aan hun staart te drogen hangt!’ De rode boefjes lachten in hun vuistje, want och, wat waren grote dieren traag. De weg naar huis ging tussen benen door, over een kar met vaten, door een steeg vol kuipen pis en dan naar huis, naar huis. Een bocht, een hoek en…Boem!

Ze botsten tegelijk tegen een massieve haren muur. Wat bij nader inzien een bolle buik was die toebehoorde aan een boze beer: Bruun, raadsheer van de koning. Rosseels hart miste een slag toen hij recht in diens verminkte gelaat keek. De ogen van de beer gingen nagenoeg schuil onder wild vlees en littekens die een grillig patroon vormden over zijn wangen en kin. Op zijn rug zat een witharige vlek.

Bruun pakte in elke poot een vossenoor en tilde de boefjes hardhandig van de grond (wat tamelijk vernederend was). Reinaerdijn loeide van de pijn, en hoewel Rosseel dat ook graag wou, liet hij de worst niet los, maar jankte in gedachten. ‘’t Is onbeleefd te stelen van een eerlijke koopman,’ bromde Bruun. ‘Een straf zal jullie niet ontgaan. Maar laat ik jullie eerst naar huis toe helpen. Vertel me waar je woont.’ Al sprekend sleepte hij de vosjes mee. Rosseel stikte bijna in zijn prooi, maar hield hem stevig vast. ‘Waar staat jullie bed?’ vroeg Bruun. Hij liep met trage stappen. ‘Ik moet met jullie ouders echt een hartig woordje wisselen. De worst komt op hun kerfstok. En voor jullie eis ik ook een gepaste straf.’ Op dat moment beet Reinaerdijn zo hard dat hij kon in het berenbont. Geschrokken liet Bruun los.

De vosjes schoten pijlsnel weg (maar een ongeluk komt nooit alleen). De steeg liep dood. Ze keken naar links. Ze keken naar rechts. Ze kreunden. Aan de ene kant stond een steile muur van stenen, aan de andere kant een muur van onverzettelijke beer. Maar Reinaerdijn liet zich niet zomaar weer pakken. ‘Verdedig je, broertje. Grijp de zwarte puddingen!’ Rosseel zag wat hij bedoelde, dook naar de verse paardenvijgen die stinkend dampten op de straat, rolde door om in positie te komen en smeet ze, hard en zuiver, naar de beer. Ondanks de vieze smurrie die om zijn oren vloog, naderde Bruun vastbesloten, zijn poten half voor zijn gezicht. Pang! De vosjes mikten zuiver. Een aantal schoten raakte de beer vol in het gezicht. Toch liep Bruun door, riekend nu en paars van woede. Het duurde niet lang of hij greep de vosjes weer bij de kladden. Toen zijn oor werd omgedraaid jammerde Reinaerdijn hun huisadres.

Niet lang daarna bonkte Bruuns strenge poot stevig op de voordeur van een simpel hol. De vossenmoer opende de bovendeur en herkende het bezoek (dat een uur stonk in de wind) met open mond. 'Heer Bruun! Wat breng u hier?' Bruun leek ook oprecht beduusd. Hij stond oog in oog met Hermeline, de trouwe vrouw van Reinaert de vos, die jaren her rond deze tijd uit het koninkrijk verbannen was. Met nog steeds de welpen in een stalen greep zei Bruun: 'Ik lever deze boefjes af. Ze stalen van de hond Courtois en besmeurden mij met paardenpoep, maar nu verbaast me dat niet meer. Ze hebben vast een aardje naar hun vaartje. Waar is die schurk?' Hermeline ontzette de vosjes, die hun hete oren wreven, en wrikte de worst met tandafdrukken uit Rosseel zijn bek terwijl ze sprak: 'Niemand weet waar Reinaert is. We wonen hier sinds onze ballingschap. Toen Reinaert jaren geleden valselijk beschuldigd werd van dood, verderf en samenzwering, hebben wij ons oude huis verlaten. Ik verlangde naar een fris begin, zocht een nieuwe woning zonder nare herinneringen. En Reinaert is – verbannen immers – vol berouw op pelgrimstocht gegaan.' 'Mam, mijn oor is dood,' klaagde Rosseel. 'Naar binnen, kind,' zei Hermeline. 'Bet je oortje maar met een lap en verdeel de worst in vieren, ook een stuk voor onze gast. Courtois heeft niks meer aan een afgekloven worst. Morgen ga ik naar de markt om hem te vergoeden. Heer Bruun, wilt u niet binnenkomen om te rusten bij de haard en te vertellen hoe het ieder aan 't hof van koning Nobel en zijn vrouw vergaat?' 'De beer heeft het vast druk, mam,' zei Rosseel, die liever niet een orenknijper in zijn vaders haardstoel wou. Maar Bruun knikte. 'Vrouwe Hermeline, na vier dagen lopen strek ik graag mijn benen voor een open vuur. Weet u trouwens dat hier naast de deur een stapel appels ligt?'

Hermeline opende de onderdeur en deed een stap opzij om Bruun binnen te laten. 'Dat gebeurt wel vaker,' lachte ze. 'We hebben een geheime weldoener die af en toe een voedsel of goederen voor ons achterlaat. We weten niet wie het is, want hij wist zijn sporen zorgvuldig.' 'Kijk eens aan,' zei Bruun.

Uit: Lida Dijkstra en Thé Tjong-Khing, *Verhalen voor de vossenbroertjes*. Amsterdam, 2011.

23. **Vervolgens vertelt Bruun honderduit over de avonturen van Reynaert de vos. Verzin zelf een avontuur met Reynaert in de hoofdrol.**